

8.ÜNİTE

U

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

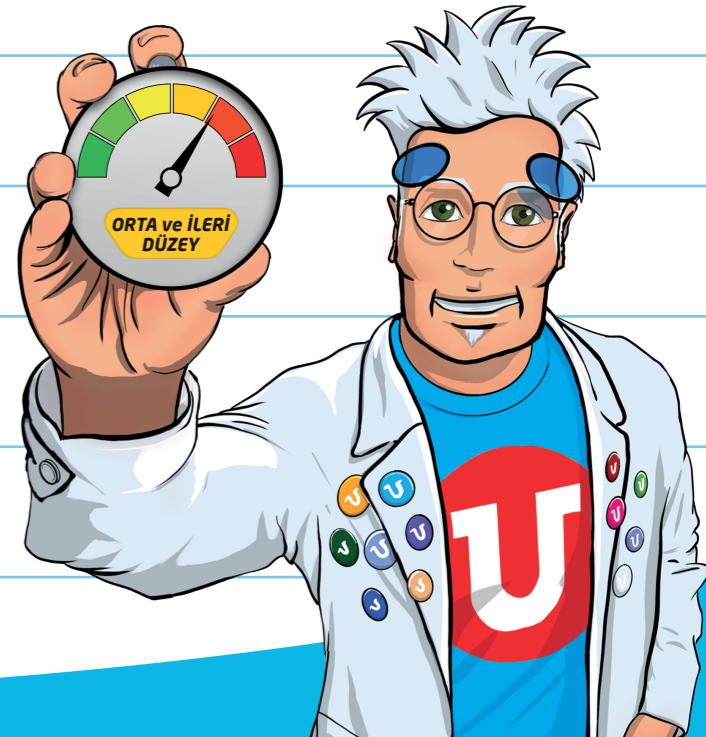
1520-1595 Yılları Arası Osmanlı

Siyaseti - Coğrafi

Keşifler ve Denizlerde

Hakimiyet

BEGÜM ÜNLÜ

1520-1595 YILLARI ARASI OSMANLI SİYASETİ-COĞRAFI KEŞİFLER VE DENİZLERDE HAKİMİYET

KANUNİ DÖNEMİ

Batıdaki Gelişmeler

Doğudaki Gelişmeler

Denizlerdeki Gelişmeler

COĞRAFI KEŞİFLER

Coğrafi Keşiflerin Türk Dünyası Üzerindeki Etkileri

Hint Deniz Seferleri

SOKULLU DÖNEMİ Gelişmeleri

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN DÖNEMİ

Kanuni Döneminde,

- Ahmet Paşa
- Canberdi Gazali
- Baba Zünnun
- Kalenderoğlu isyanları bastırıldı.

UWZMVA
YAYINLARI

Batıdaki Fetihler

1521 Belgratın Fethi:

- Orta Avrupa'nın kapısı açıldı.
- Avrupa'daki fetihler için önemli bir üs ele geçirilmiş oldu.

1526 Mohaç Meydan Savaşı:

- Macaristan'ın başkenti Budin'e girilerek Macaristan kontrol altına alındı.
- Avusturya ile uzun yıllar sürececek mücadelenin başlangıcı oldu.

1529 I.Viyana Kuşatması:

- -Macaristan'ın Osmanlı'ya bağlanmasından rahatsız olan Avusturya Budin'i işgal etti.
- -Kanuni Budin'i geri almış, Viyana'yı kuşatmıştır.
- -Doğa güçlerinin askeri stratejiler üzerindeki olumsuz etkisi nedeniyle başarılı olunamadı.

1532 Alman Seferi:

- -Avusturya Kralı Ferdinand'ın Budin'i tekrar kuşatması üzerine sefere çıkıldı.
- -Ferdinand ve Roma Germen İmparatoru Şarlken savaşmaya cesaret edemedi.
- -Avusturya ile yapılan 1533 İstanbul Antlaşması'na göre;
- *Avusturya Arşidükası protokolde Osmanlı sadrazamına denk sayılacaktı.
- *Avusturya yılda 30.000 bin altın vergi verecekti.

! NOT

- Avusturya Osmanlı'nın üstünlüğünü kabul etmiştir.

Örnek:

Avusturya'nın Budin üzerindeki olumsuz tutumları üzerine Sultan Süleyman; Avusturya Kralı Ferdinand, Alman İmparatoru Şarlken ve Macar Prensi Yanoş ittifakı üzerine Alman Seferi'ne çıkmıştır. Osmanlı ordularına karşı savaşın göze alınamaması üzerine Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında yapılan İstanbul Antlaşması'nda "Avusturya arşidükası Osmanlı sadrazamına denk sayılacak. Avusturya, Osmanlı Devleti'ne yıllık 30.000 düka altın vergi verecek." kararları yer almıştır.

Verilen bilgiler doğrultusunda aşağıdaki genellemelerden hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti'nin Avusturya karşısında siyasi üstünlük elde ettiği
- B) Osmanlı'nın Avrupa yönlü politikaları önemseydiği
- C) Osmanlı'ya karşı batılı devletlerin birlik olmaya çalıştığı
- D) Avrupa Hristiyan birliğinin parçalanmak istendiği
- E) Avusturya ile Osmanlı arasında egemenlik mücadelesinin yaşandığı

1541 Macar Seferi:

- Macaristan'da tam hakimiyet kuruldu.

1566 Zigetvar Seferi:

- Zigetvar Kalesi fethedildi.
- Kanuni'nin son seferidir.

Osmanlı Fransız İlişkileri ve Kapitülasyonlar

- Coğrafi Keşifler sonucunda önemi azalan Akdeniz ticaretinin canlandırılması
- Avrupa Hristiyan birliğinin bölünmesi amaçlarıyla Fransa'ya kapitülasyon verilmiştir.

! NOT

- Kapitülasyonların her iki hükümdar hayattayken geçerli olması Kanuni'nin ileri görüşlü bir devlet adamı olduğunu gösterir.

Örnek:

- II. Mehmet (Fatih) zamanında Venedik'e İstanbul'da elçi bulundurma hakkı tanınması ve ticari imtiyazlar verilmesi
- I. Süleyman (Kanuni) zamanında Fransa'ya Osmanlı karasularında ve ülkesinde ticari, hukuki alanlarda haklar tanıyan kapitülasyonların verilmesi

Bu gelişmeler birlikte düşünüldüğünde,

- I. Osmanlı Devleti'ne karşı oluşabilecek Haçlı ittifakının önlenmesi,
- II. Alman İmparatoru Şarlken'e karşı iş birliği ve güç birliği yapılması,
- III. Portekiz yayılmacılığının önlenmesi

amaçlarından hangilerinin Osmanlı Devleti tarafından gözetildiği savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

Doğuda Hakimiyet Kurulması ve Osmanlı - İran İlişkileri

- Şah Tahmasb'ın Osmanlı Devleti'ne bağlı Bağdat Valisini öldürmesi, Osmanlı topraklarına saldırması ve Osmanlı'ya karşı Avusturya'yla ittifak kurması üzerine Kanuni İran'a dört sefer düzenlemiştir.
- Bu seferler sonucunda Bağdat, Karabağ, Revan ve Nahçıvan ele geçirilmiş, İran barış istemek zorunda kalmıştır.

1555 Amasya Antlaşmasına göre;

- Bağdat, Revan, Nahçıvan ve Karabağ Osmanlı'da kalacak, antlaşma 25 yıl sürecek.
- Amasya Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin İran ile yaptığı ilk resmi antlaşma olması bakımından önemlidir.

Denizlerdeki Gelişmeler:

- Fatih Dönemi'nde denizlerde büyük hareketlilik yaşandı.
- II.Bayezid Dönemi'nde Kili ve Akkerman Kaleleri alınarak Karadeniz'in tüm çevresi kontrol altına alındı.
- Akdeniz'de Venedik'ten Modon, Koron, İnebahtı ve Navarin alındı.
- Kanuni Dönemi'nde Barbaros Hayrettin Paşa ile donanma en güçlü dönemini yaşadı.
- Coğrafi Keşiflerle birlikte Avrupa denizcilikte büyük bir atılım gösterdi.
- Akdeniz'deki Rodos, Kıbrıs, Girit, Malta gibi adalara yerleşen Hristiyan korsanlar Osmanlı deniz ticaretine zarar veriyordu.
- Bu yüzden Kanuni Dönemi'nde Akdeniz hakimiyetinin sağlanması için faaliyetlere başlandı.

1522 Rodosun Fethi:

- Saint Jean Şövalyeleri'nden alındı.
- Ege Denizi Türk gölü özelliđi kazandı.

1533 Cezayirin Osmanlı'ya Bağlanması:

- Cezayir Beyi olan Hızır Reis'in Osmanlı'ya bağlanması ile Cezayir bağlı bir eyalet oldu.
- Hızır Reis'e Hayreddin unvanı verildi.

28 Eylül 1538 Preveze Deniz Savaşı:

- Andrea Doria komutasındaki Haçlı donanması yenildi.
- Bu zafer sonucunda;
- Akdeniz Türk gölü haline geldi.
- Orta Akdeniz egemenliği Osmanlı'ya geçti.
- Osmanlı XVI. Yüzyıl sonuna kadar Akdeniz üstünlüğünü elinde tuttu.

! NOT

- 28 Eylül Donanma Günü olarak kutlanmaktadır.

1551 Trablusgarpın Osmanlı ya Katılması:

- Turgut Reis Saint Jean Şövalyeleri'nden aldı.
- Kuzey Afrika'da alınan Trablusgarp Osmanlı'nın Akdeniz hakimiyetini güçlendirmiştir.

1559 Cerbe Deniz Savaşı

- İspanyolların elindeki Cerbe Adası alındı.

! NOT

- 1565 Malta Seferi Turgut Reis'in şehit düşmesi üzerine başarısız oldu.

Örnek:

Kanuni Sultan Süleyman zamanında (1520 – 1566) görülen gelişmeler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Haçlılara karşı Preveze Deniz Zaferi'nin kazanılması
- B) Trablusgarp'ın Osmanlı topraklarına katılması
- C) Kıbrıs'ın fethi sonrası Haçlı donanması ile İnebahtı Deniz Savaşı'nın yapılması
- D) Fransa'ya kapitülasyon hakkının verilmesi
- E) I. Alman Seferi sonrası Avusturya ile İstanbul Antlaşması'nın yapılması

Örnek:

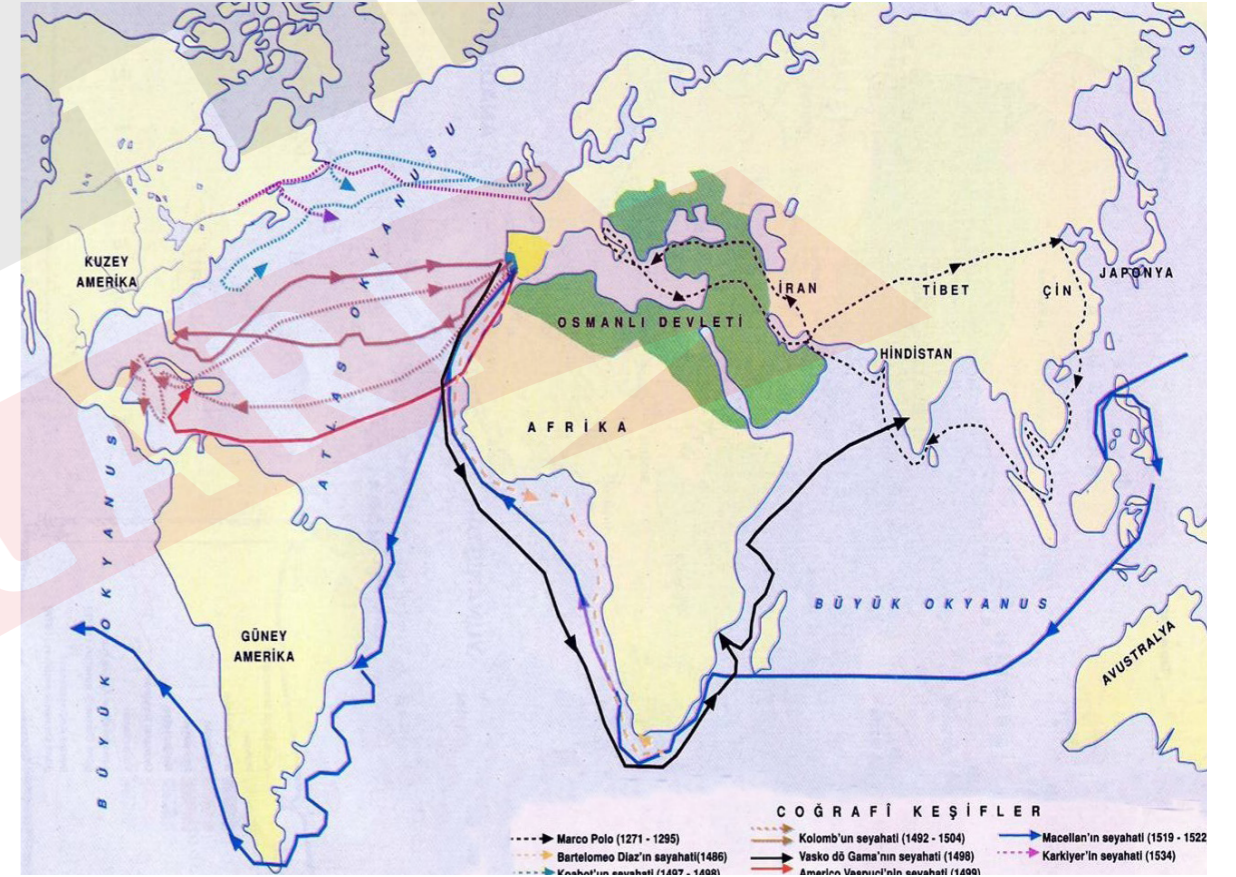
XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin sınırlarını gösteren bu haritaya göre aşağıdaki genellemelerden hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti'nin Hazar kıyılarından Cebelitarık'a, Adriyatik kıyılarından Basra Körfezi'ne uzanan üç kıta üzerinde stratejik bakımdan önemli bir güç haline geldiği
- B) Kuzey Afrika kıyılarının Osmanlı'nın egemenlik alanında olduğu
- C) Karadeniz – Akdeniz güzergahı üzerinde Osmanlı nüfuzunun olduğu
- D) Arabistan'ın güney kıyıları ile Kızıldeniz'in kontrolünün Osmanlıların elinde olduğu
- E) Akdeniz – Kızıldeniz arasındaki bağlantıyı doğrudan sağlayan Süveyş Kanalı'nın açıldığı

COĞRAFI KEŞİFLER

Nedenleri:

- Pusulanın icadı ve gemicilik sanatının ilerlemesi
- Coğrafya bilgisinde meydana gelen gelişmeler
- Kralların gemicileri desteklemesi
- Cesur gemicilerin yetişmesi
- Avrupalıların Hristiyanlığı yayma düşüncesi
- Doğu ülkelerinin zenginliği
- Türklerin İpek Yolu'na hakim olması
- Avrupa'da değerli maden ve hammadde kıtlığı olması

Keşifler:

- Portekizli Bartelmi Diaz Afrika'nın güney ucunu buldu. (Fırtınalar Burnu-Ümit Burnu)
- 1498'de Vasko Dö Gama Hint Deniz Yolu'nu buldu.
- 1492'de Kristof Kolomb Amerika'yı keşfetti.
- İtalyan denizci Ameriko Vespuçi buranın yeni bir kıta olduğunu anladı.
- Bu yeni kıtaya Amerika denildi.
- Portekizli Macellan ve arkadaşı Del Kano Hindistan'a ulaştı.
- Macellan Filipinler'de yerlilerle olan savaşta ölünce Del Kano seyahati tamamlayarak İspanya'ya geldi.
- Böylece Dünya'nın yuvarlaklığı ispatlanmış oldu.

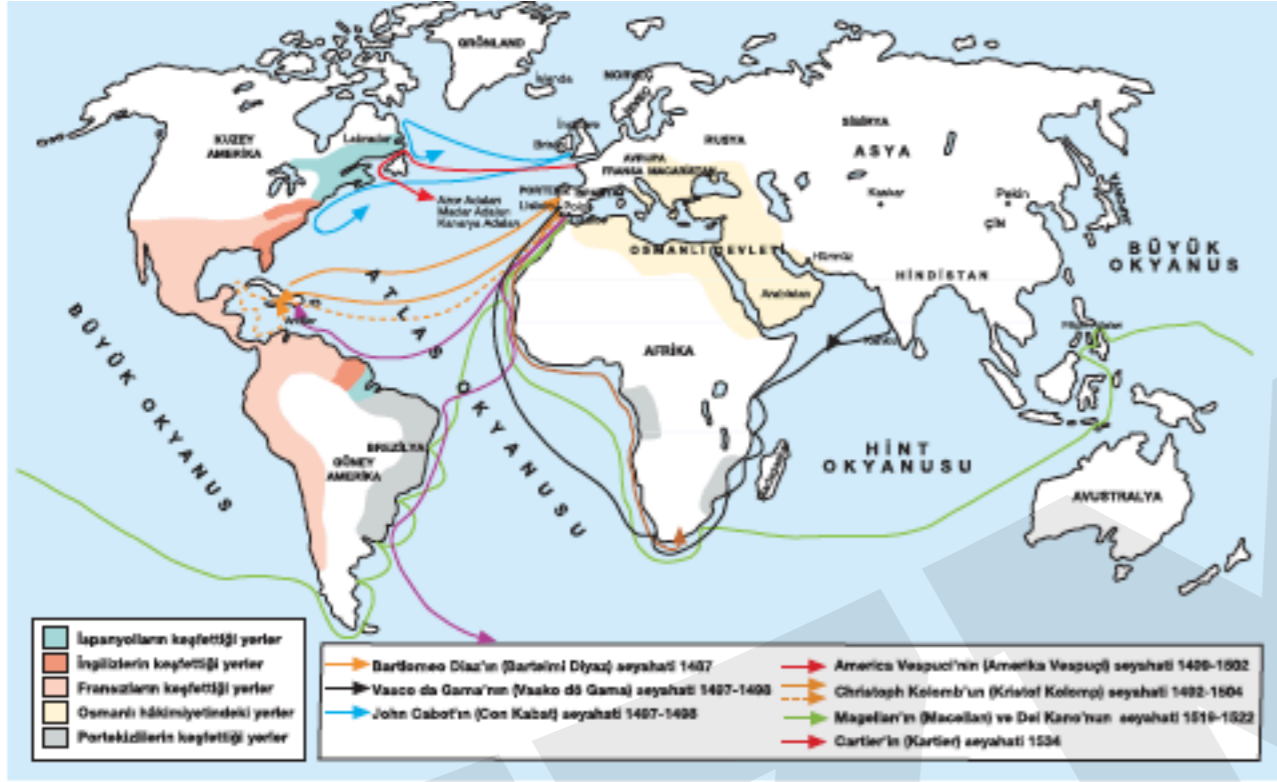

Sonuçları:

- Katolik kilisesinin dünyanın şekli ile ilgili yaydığı hurafelerin gerçek dışı olduğu öğrenilince kiliseye duyulan güven sarsılmıştır.
- Topluları zorla dine sokma nedeniyle keşfedilen bölgelerde Hristiyanlık yayılmıştır.
- Akdeniz limanları önem kaybetmiş, Atlas Okyanusu limanları (Amsterdam, Londra, Lizbon, gibi şehirler) önem kazanmıştır.
- Zenginlik anlayışı değişmiş, değerli madenler önem kazanmıştır.
- Merkantilizm anlayışı ortaya çıkmıştır.
- Keşfedilen bölgelerdeki altın ve gümüşün Avrupa'ya taşınması sonucu Avrupa'da burjuva sınıfı oluşmuş, zenginleşen burjuva gücünü artırmıştır.

- Avrupalılar, keşfedilen bölgelerde sömürge imparatorlukları kurmuşlardır.
- Avrupalılar, Amerika'daki madenlerde ve tarımsal faaliyetlerde çalıştırılmak üzere insan gücüne ihtiyaç duymuşlar, bu durum köle ticaretini yaygınlaştırmıştır.
- Toplumlar arasında kültürel etkileşim yaşanmış, yeni kültürler, bitkiler, ırklar tanınmıştır.
- Avrupalılar dünyanın büyük bir kısmını tanıyarak yeni ve doğru bilgiler edinmişler, yeni ülkeler medeniyetler bitki ve hayvanlar bulunmuştur. Patates, kakao, vanilya, tütün, domates bu süreçte Avrupalılarca tanınmıştır.

Örnek:

XV. yüzyıl sonlarından itibaren İspanya ve Portekiz merkezli başlayan Coğrafi Keşifleri gösteren bu haritaya göre,

- I. Avrupa dışında yeni yerlerin keşfedildiği,
 - II. Batıların Uzak Doğu'ya aracısız gidebilecekleri yollar bulunduğu,
 - III. Avrupa'da merkantilizm ekonomisi anlayışının yaygınlaştığı
- yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
- D) I ve II E) II ve III

Coğrafi Keşifler in Türk Dünyası üzerindeki Etkileri

- Akdeniz limanları önemini kaybetti.
- İslam ülkeleri olumsuz etkilendi.
- Türkistan hanlıkları zayıflayarak Ruslar karşısında geriledi.
- Osmanlı Devleti ticaret faaliyetlerini yeniden geliştirmek için Avrupalı devletlere kapitülasyonlar vermek zorunda kaldı.
- Hint ticaret yolu hakimiyeti için Portekiz'le, Akdeniz hakimiyeti için de İspanya ve Venedik'le savaştı.

Hint Deniz Seferleri

Nedenleri:

- Portekizlilerin Hindistan'da sömürgeler kurarak Müslümanların ticaretine engel olmaları
- Kızıldeniz yoluyla hacca giden Müslümanlara saldırımları
- Gücerat hükümdarının Kanuni'den yardım istemesi
- 4 sefer düzenlenmiştir.

Sonuçları:

- Yemen, Eritre, Sudan ve Habeşistan'ın bir bölümü Osmanlı kontrolüne geçti.
- Arap Yarımadası ve Kızıldeniz tamamen Osmanlı kontrolüne geçti.
- Hint deniz yolunun denetimi ele geçirilemedi.

Örnek:

XV. yüzyıl sonlarında “yeni yerler arayışına” yönelen Portekiz, Uzak Doğu’daki Müslüman devletlere karşı saldırgan politikalar izlemiş, Basra Körfezi ile Kızıldeniz’e giriş çıkışları engellemiş, kutsal toprakların güvenliğini tehdit etmiştir. Portekiz yayılmacılığına karşı Gücerat Müslümanlarının yardım isteği üzerine Kanuni Sultan Süleyman zamanında düzenlenen Hint Deniz Seferlerinde Osmanlı Devleti Portekiz karşısında başarısız olmuştur.

XVI. yüzyılda “Dünya Gücü” olma yönüne rağmen Osmanlı Devleti’nin,

- I. Okyanus şartlarına dayanıklı donanma gücünden yoksun olması,
- II. Hint Denizi’nin Osmanlı gemicileri tarafından iyi tanınmaması,
- III. Arap Yarımadası’nın güney kıyılarının fethine öncelik verilmesi

durumlarından hangilerinin sonucu Hint Deniz Seferleri’nde başarısız olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

! NOT

- Sokullu Mehmet Paşa Dönemi'nde "Ticaret yollarının yön değiştirmesinin sonucu Osmanlı'da görülen gümrük gelirlerindeki azalmaları önlemeye yönelik" kanal projeleri geliştirilmiştir.
- Ancak kanal açma girişimleri sonuçsuz kalmıştır.

Don - Volga Projesi:

- Don ve Volga nehirlerinin açılacak bir kanalla birleştirilmesi ile Osmanlı Devleti,
- Karadeniz ve Hazar arasında bağlantı kurarak Rusların güneye inmesini engellemek
- Doğu'da ele geçirilen yerlerin kontrolünü sağlamak
- Doğu Avrupa Türkleri ile Kafkasya arasında bağlantı kurabilmek
- Orta Asya Türkleri ile birleşmek

- Rusya'nın Türk hanlıklarına yaptığı baskıyı sona erdirmek
- Safevi (İran) devletini kuzeyden baskı altında tutmak
- İpek ticaret yolunu deniz yoluyla kontrol altına almak
- Amaçları gözetilmiştir.

Süveyş Kanal Projesi:

- Bu proje ile Avrupalıların Hint deniz yolu ile bağlantısı kesilecek, böylece Süveyş Kanalı üzerinden Akdeniz'e ulaşan ticaret güzergahı sayesinde ticaret yeniden Osmanlı egemenliğine girecekti.
- Avrupa Uzakdoğu sömürgelerine son verilecekti.
- Hindistan ve Endonezya Müslümanları ile bağlantı kurulacak ve yardım edilecekti.

Örnek:

- Don Volga Kanalı'nın açılması projesi
- Süveyş Kanalı'nın açılması projesi

Sokullu Mehmet Paşa zamanında önemsenen projeler aşağıdakilerden hangisiyle açıklanamaz?

- A) Baharat Yolu üzerinde etkinliğin kurulma çabasıyla
- B) İpek Yolu ticaretinin ekonomik imkanlarından yararlanılmak istenmesiyle
- C) Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasını engelleme çabasıyla
- D) Osmanlı'nın egemenlik alanlarındaki nüfuzunun korunmak istenmesiyle
- E) Kutsal yerlerin güvenliğinin sağlanmaya çalışılmasıyla

! NOT

- Sokullu Mehmet Paşa Dönemi'nde;
- Kıbrıs Adası fethedilerek Doğu Akdeniz'in güvenliği sağlandı.
- İnebahtı Deniz Savaşı: Kıbrıs'ın fethi üzerine Haçlılar İnebahtı'da Osmanlı donanmasını yaktı.
- Tunus fethedildi.
- Lehistan himaye altına alındı.
- Vadiüs Seyl Savaşı: Portekiz'den Fas alınarak Osmanlı sınırları Atlas Okyanusu'na ulaştı.

Örnek:

1571'de Kıbrıs'ın fethedilmesinin ardından Haçlılarla yapılan İnebahtı Deniz Savaşı'nda Osmanlı donanması Haçlılar tarafından yakılmıştır. Bunun üzerine Sokullu Mehmet Paşa'nın Venedik elçisine söylediği "Biz Kıbrıs'ta sizin kolunuzu kestik. Siz, İnebahtı'da bizim sakalımızı traş ettiniz. Kesilen kol yerine gelmez, ama kesilen sakal daha gür biter." sözleriyle,

- I. Kıbrıs'ın Osmanlı toprağı olduğu,
 - II. Osmanlı donanmasının yeniden kurulabileceğı,
 - III. Doğu Akdeniz'deki Osmanlı egemenliğinin güçleneceğı
- durumlarından hangilerine vurgu yaptığı savunulabilir?**

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve III

E) I, II ve III

